

فصل

۳

سبک زندگی

درس پنجم: راه نیک‌بختی
درس ششم: آداب نیکان
درس هفتم: آزادگی

این زندگی حلال‌گسافی که همچو سرو

آزاد زیست کرده‌اند و آزاد رفته‌اند

راه نیک‌بختی

یکی از مهارت‌هایی که لازم است در زندگی بیاموزیم، داشتن ادب است که ما را به سعادت و خوشبختی می‌رساند. ادب و احترام به بزرگان و ارج نهادن به پدر و مادر، جزء آیین و اعتقاد ما ایرانیان است و در دین ما به آن سفارش شده است. ایرج‌میرزا این امر را به خوبی در قالب شعر بیان کرده است.

ایرج‌میرزا فرزند صدرالشعرا غلام‌حسین میرزای قاجار بود. در نوزده‌سالگی لقب «صدرالشعرا» یافت. سبک شعری وی ساده و روان و دربرگیرنده واژگان و گفتارهای عامیانه است. او در سرودن اشعار خود تا حدود زیادی به شیوه سعدی توجه داشته است. سادگی زبان و سهل و ممتنع بودن اشعار ایرج‌میرزا از مهم‌ترین ویژگی‌هایی است که شعر او را به شعر سعدی نزدیک می‌کند. ملک‌الشعراى بهار در شعری به او لقب «سعدی» داده است.

سعدی نو بود و چون سعدی به دهر شعر نو آورد ایرج میرزا

و ایرج‌میرزا نیز در بیت زیر خود را سعدی عصر معرفی می‌کند:

سعدی عصرم، این دفتر و این دیوانم باورت نیست، به دیوانم بین و دفتر

برای همین است وقتی ما دیوان اشعار ایرج میرزا را مطالعه می‌کنیم خواه ناخواه به یاد زبان ساده و شیوه سهل و ممتنع شیخ شیرازی، سعدی، می‌افتیم.

نکات آموزشی

دانش ادبی

ادبیات تعلیمی: گاهی در آثار شاعر یا نویسنده مطالبی آورده می‌شود که سرشار از موعظه و پند و اندرز است. در همه جوامع سروده‌ها و نوشته‌هایی وجود دارد که راه بهتر زندگی کردن و سعادت و خوشبختی را نشان می‌دهند. به نوشته‌هایی که این‌گونه باشد «ادبیات اندرزی» یا «تعلیمی» می‌گویند. از بهترین نمونه‌های ادبیات تعلیمی می‌توان به «بوستان» و «گلستان» سعدی، «مثنوی معنوی» مولوی و «کلیه و دمنه» اشاره کرد.

نکته املائی

در نوشتن بعضی از واژه‌ها باید دقت کنیم، زیرا در معنی کلمه تغییر ایجاد می‌شود. مثلاً کلمه «جزء» به معنای بخشی از کل چیزی است و «جز» به معنای مگر است.

۱. جمله‌های صحیح را با (ص) و غلط را با (غ) نشان بده.

ص	غ
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

- در مصرع «زین گفته سعادت تو جویم»، زین مخفف «از این» است.
- بیت «چون این دو شوند از تو خرسند / خرسند شود ز تو خداوند» پنج جمله است.
- «آماده خدمتش به جان باش» یک ضمیر پیوسته و یک فعل امر دارد.
- از مصراع «می‌باش به عمر خود سحرخیز» ضرب‌المثل «سحرخیز باش تا کامروا باشی» دریافت می‌شود.

۲. به جای کلمه‌هایی که زیر آن‌ها خط کشیده شده، کلمه مناسب دیگری بنویس.

الف. زین گفته سعادت تو جویم	پس ی‌اد بگیر هر چه گ‌ویم
ب. زنه‌ار! مگو سخن به جز راست	هر چند تو را در آن ضررهاست
پ. می‌کوش که هر چه گوی‌د استاد	گیری همه را به چابکی یاد

۳. دریافت خود را از بیت زیر بنویس.

«هر شب که روی به جامه خواب / کن نیک تأمل اندر این باب»

.....

.....

۴. پاسخ صحیح را انتخاب کن.

الف. کدام گزینه با توجه به معنی، غلط املایی دارد؟

- الف. تأمل: فکر کردن ب. جامه: اجتماع ج. خرسند: خوشحالی و راضی د. چابک: تند و تیز

ب. کدام گزینه با توجه به بیت «می‌کوش که هر چه گوید استاد / گیری همه را به چابکی یاد» صحیح است؟

- الف. می‌کوش: مضارع التزامی ب. می‌کوش: مضارع اخباری
- ج. گوید: ماضی ساده د. گیری: مضارع التزامی

پ. در کدام یک از بیت‌های زیر از آرایه «کنایه» استفاده شده است؟

- الف. می‌باش به عمر خود سحرخیز / وز خواب سحرگهان بهره‌یز
- ب. با چشم ادب نگر پدر را / از گفته او میبچ سر را
- ج. زین گفته سعادت تو جویم / پس یاد بگیر هر چه گویم
- د. هر شب که روی به جامه خواب / کن نیک تأمل اندر این باب

ت. معنی بیت زیر در کدام گزینه آمده است؟

«زنهار مگو سخن به جز راست هر چند تو را در آن ضررهاست»

- الف. آگاه باش که سخنی به جز راست و حقیقت نگویی، حتی اگر به ضرر تو باشد.
- ب. آگاه باش اگر سخن راست به ضرر تو باشد آن را نگویی.
- ج. بدان که سخن راست، گاهی موجب ضرر تو می‌شود.
- د. بدان که اگر سخن راست به تو آسیب می‌زند بر زبان نیاوری.

ث. نقش کلمه‌ای که زیر آن خط کشیده شده است در کدام گزینه آمده است؟

«چون این دو شوند از تو خرسند خرسند شود ز تو خداوند»

- الف. مفعول ب. نهاد ج. متمم د. مسند

۵. با توجه به بیت زیر، به پرسش‌های زیر پاسخ بده.

«با چشم ادب نگر پدر را از گفته او مپیچ سر را»

- الف. «چشم ادب» در مصرع اول چه نقشی دارد؟ .....
- ب. بیت بالا چند جمله است؟ فعل‌های آن را مشخص کن. ....
- پ. «را» در مصرع اول چه نوع «حرفی» است؟ .....

حکایت

روزی همسر ملا نصرالدین از او پرسید: «فردا چه می‌کنی؟»

گفت: «اگر هوا آفتابی باشد به مزرعه می‌روم و اگر بارانی باشد به کوهستان می‌روم و علوفه جمع می‌کنم.»

... همسرش گفت: «بگو ان شاء الله»

او گفت: «ان شاء الله ندارد، فردا هوا آفتابی است یا بارانی»

از قضا فردا در میان راه راهزنان رسیدند و او را کتک زدند.

ملا نصرالدین نه به مزرعه رسید نه به کوهستان و مجبور شد به خانه بازگردد.

همسرش گفت: «کیست؟»

او جواب داد: «ان شاء الله منم.»

۶. در حکایت بالا «نهادها» را مشخص کن.

.....

.....

۷. با کلمه «ادب» یک ضرب‌المثل بنویس.

.....

.....

۸. دریافت خود را از بیت‌های زیر بنویس.

«کان روز به علم تو چه افزود   وز کرده خود چه برده‌ای سود
روزی که در آن نکرده‌ای کار   آن روز ز عمر خویش مشمار»

.....
.....

۹. شعر «راه نیک‌بختی» در چه قالبی سروده شده است؟ قافیه‌های آن را بنویس.

.....
.....

۱۰. به جای قافیه بیت زیر، قافیه مناسب دیگری قرار بده.

«چون با ادب و تمیز باشی   پیش همه کس عزیز باشی»

.....
.....

۱۱. هر یک از کلمه‌های داده شده را با افزودن یکی از حروف داخل کادر، کامل کن.

